

POKOJNINE IN INVALIDNINE PO NOVEM

Za boljše razumevanje koncepta in vsebine republiškega zakona je treba pojasniti, da sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja sestavljajo: zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, republiški zakon, samoupravni splošni akti pokojninske skupnosti ter sprejeti družbeni dogovori in samoupravni sporazumi. Sedanji sistem je v veljavi od leta 1973 dalje. Že kmalu po sprejetju nove ustavne ureditve, še zlasti pa zakona o združenem delu, se je začelo usklajevanje tega sistema z novim položajem delavca v združenem delu. V prvi fazi smo se omejili le na najnujnejše spremembe, ker so korenite vsebinske spremembe terjale bolj poglobljeno delo, še zlasti realizacija kategorije minulega dela v pokojninskem sistemu. Prav temu, kako to kategorijo uresničiti v pokojninskem sistemu, je bila posvečena ustrezna pozornost. Ker je pokojninski sistem integralni del združenega dela, je prevladovala stališče, da mora biti ta kategorija razdeljena in izpeljana v delitvenem sistemu, zato mora biti v danih pogojih osebni dohodek kot rezultat živega in minulega dela delavca, merilo prispevka za oblikovanje materialnega položaja upokojenca.

Doslej je že bil sprejet — aprila 1982 zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ta zakon poleg temeljnih pravic ureja tudi osnove sistema ter temeljna načela. Pristop republiškega zakona je tak, da ne povzema določb zveznega zakona in da se ne krepí republiške regulative na račun samoupravnega urejanja.

V novem zveznem zakonu je opredeljeno načelo minulega dela s tem, da so družbeno-ekonomski odnosi in dohodek podlaga pravic do pokojnine, ki je neodtujljiva materialna pravica, ki izvira iz minulega dela. V pogledu temeljnih pravic ni bistvenih sprememb. Te pravice so: pravica do starostne, invalidske in družinske pokojnine, pravica do prekvalifikacije ali dokvalifikacije in zaposlovanje delovnih invalidov z ustreznimi denarnimi nadomestili in pravica do denarnega nadomestila za telesno poškodbo (invalidnino). Zvezni zakon nadalje določa krog obvezno zavarovanih oseb za vso državo, enotne pogoje za pridobivanje pravic do pokojnine, pokojninsko dobo, pokojninsko osnovo, usklajevanje pokojnin, uveljavljanje in uživanje pravic, pravice borcev NOV ter višje financiranja.

NOVOSTI V REPUBLIŠKEM ZAKONU

KROG ZAVAROVANCEV

Spremembo republiškega zakona oziroma oblikovanje republiškega zakona terja ne le usklajitev z ustavo in zakonom o združenem delu, temveč tudi praksa izvajanja obstoječega sistema kot tudi temeljita revizija sistema starostnega zavarovanja kmetov, na katero je še posebej opozorilo Ustavno sodišče SR Slovenije. Omejili se bomo le na najbolj bistvene novosti.

STAROSTNO ZAVAROVANJE KMETOV

Po novi ureditvi v prihodnje ne bi več imeli ločenega, temveč enotno zavarovanje delavcev in kmetov. Doslej smo imeli namreč dva sistema: pokojninsko in invalidsko zavarovanje delavcev ter starostno zavarovanje kmetov. Sedanje značilnosti starostnega zavarovanja kmetov so: minimalni krog zavarovancev, načelo ena kmetija — ena pokojnina ter solidarnost združenega dela v pokrivanju izdatkov tega

zavarovanja in možnost uvedbe razširjenega zavarovanja na principu samofinanciranja kmetov, ki pa v praksi ni zaživel.

Novi republiški zakon naj bi uveljavil bistvene in najobsežnejše spremembe prav v pogledu zavarovanja kmetov. Že po zveznem zakonu so obvezno zavarovani vsi združeni kmetje. Po novi republiški ureditvi pa naj bi bili obvezno zavarovani vsi kmetje, ki opravljajo kmetijsko dejavnost kot edini ali glavni poklic, ne glede na ustvarjeni dohodek. Osnova za plačilo prispevkov za združene kmete naj bi bil praviloma osebni dohodek v skladu s predpisi o davkih občanov, za nezdružene kmete in tiste združene, kjer se osebni dohodek ne bo ugotavljal, pa bo SPIZ določila zavarovalne osnove, da bo prispevek zmoget vsak kmet v skladu s svojo ekonomsko močjo. Od individualne odločitve posameznega kmeta za višjo ali nižjo zavarovalno osnovo bo tudi odvisen obseg njegovih pravic. Za uživalce starostne pokojnine pa bo treba še naprej zagotoviti veljavnost sedanjega sistema (v prehodnih določbah zakona), to je uživanje starostne pokojnine na približno sedanjí ravni. Jasna družbena odločitev bo potrebna tudi za kmete — zavarovance nad 60 let starosti, bodisi da se vključijo v delavsko zavarovanje, s tem da se jim omogoči uveljavitev pravice do pokojnine pri 65 letih ali pa ostanejo v krogu tako imenovanih kmečkih zavarovancev. Ker starostno zavarovanje kmetov traja že skoraj 10 let, bo treba zakonsko opredeliti, da se zavarovane obdobje starostnega zavarovanja kmetov, za katero so plačani prispevki, šteje v pokojninsko dobo.

Kar zadeva zavarovance kmete, se predvidevajo razlike v pogledu obsega pravic. Doslej je bila kmetom priznana pravica do starostne pokojnine. Po novem naj bi bila **združenim kmetom** (status je opredeljen v zakonu o združevanju kmetov) zagotovljena enaka raven pravic kot delavcem, drugim kmetom pa poleg pravic do osebne pokojnine le še pravica do invalidske pokojnine in družinske pokojnine. Glede financiranja je novost v tem, naj bi poseben prispevek za pokojninsko zavarovanje kmetov plačevali tudi vsi tisti, ki posedujejo kmečko zemljo oziroma na kakršni koli način pridobivajo dohodek iz kmetijstva, tudi polkmetje. Tudi v bodoče naj bi zadržali že obstoječi prispevek, obračuna o zvezi s prenosom kmetijskega zemljišča na nekmete, ki ne bi več bili v višini trikratnega katastrskega dohodka, temveč v večjem znesku.

Temeljno vodilo za takšno ureditev je, naj bi se v bodoče ne širile pravice iz starostnega zavarovanja na podlagi povečanih solidarnostnih prispevkov združenega dela, temveč naj bi si tudi kmetje, še zlasti na podlagi pospeševanja združevanja dela in sredstev, zagotavljali svojo socialno varnost na podlagi dela in ustvarjenega dohodka. V bodoče uživalci kmečkih pokojnin ne bi več plačevali prispevkov za zavarovanje.

OSEBE, KI OPRAVLJAJO SAMOSTOJNO POKLICNO DEJAVNOST

Tem zavarovancem se zagotavlja enak položaj in v osnovi enake pravice in dolžnosti kot delavcem v združenem delu in so obvezno zavarovani. Za pridobitev lastnosti zavarovancev bodo določeni enotni kriteriji in postopki za ugotavljanje te lastnosti. V bodoče naj ne bi bilo več zavarovalnih osnov po razredih, ker je osnova za obračunavanje in plačevanje prispevkov osebni dohodek, osnova za odmero pravic pa osebni dohodek, zmanjšan za obveznosti, ki se plačujejo iz osebnega dohodka. Osnova za plačevanje prispevkov in odmero pravic pa ne more biti nižja od zneska ugotovljenih minimalnih življenjskih stroškov. Le izjemoma naj bi osnovo določila SPIZ. V bodoče naj bi tudi ti zavarovanci imeli pravico do varstvenega dodatka, po novi ureditvi pa

bi imeli tudi možnost dokupa let pokojninske dobe na podlagi naknadnega plačila prispevkov za čas pred uvedbo obveznega zavarovanja, to je pred letom 1965.

Po novi ureditvi naj bi bili zavarovani tudi vrhunski športniki, neprofesionalci, ki bi lahko tudi dokupili leta iz tega naslova po letu 1945.

INVALIDSKO ZAVAROVANJE

Bistvena novost v primerjavi s sedanjo ureditvijo je v tem, da bo v skladu z zveznim zakonom v prihodnje riziko v zvezi z zmanjšanjem delovne zmožnosti ter prevencijo invalidnosti prevzela TOZD, v okviru pokojninske skupnosti naj bi ostala le pravica do invalidske pokojnine. Pravice v zvezi z zmanjšanjem delovne zmožnosti naj bi v okviru skupnosti uresničevali le združeni kmetje in osebe, ki opravljajo samostojno dejavnost, le izjemoma pa tudi tisti delavci, ki iz objektivnih razlogov ne bi mogli teh pravic uveljaviti v združenem delu. To pa seveda pomeni tudi prerazporeditev bremena oziroma združeno delo za uresničevanje teh pravic ne bi več v celoti odvajalo sredstev skupnosti. Predlagane rešitve, ki v bistvu izhajajo že iz zakona o združenem delu ter delovne zakonodaje, naj bi še v večji meri vzpodbudile združeno delo za prevencijo invalidnosti ter pravočasno premeščanje delavcev iz težjega in zdravju škodljivega delovnega okolja.

Glede denarnih nadomestil zavarovancev s preostalo delovno zmožnostjo bi zakon določil le vrsto denarnih nadomestil ter temeljna načela za določanje višine nadomestil s namenom, da se delovnim invalidom — zaposlenim zagotovi enak materialni položaj, medtem ko bodo podrobneje ta vprašanja morale urediti v svojih samoupravnih aktih OZD, za nezaposlene delovne invalide in druge, ki bodo uveljavljali pravico v skupnosti, pa bo to uredila pokojninska skupnost. V novi zakonodaji naj bi bila tudi določila o uživanju in izgubi pravic delovnih invalidov s poudarkom na omejevanju uživanja in prenehanju pravic, kar naj bi prispevalo k bolj odgovornemu obnašanju delavcev glede nastopa prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije oziroma čimprejšnje zaposlitve na drugem delu.

PRIDOBITEV IN ODMERA PRAVIC

Pri odmeri starostne pokojnine je novost le glede delavk, ki se odločijo za upokožitev tako kot moški delavci po dopolnitvi dobe 40 let, da lahko uveljavijo povzemanje pokojnine za 1 odstotek (največ je 5 odstotkov) šele po dopolnitvi omenjene dobe. Gre za izenačitev delavke z delavcem v pogledu dela in pravic iz pokojninskega zavarovanja. Sicer pa je zvezni zakon ohranil sedanjo ureditev glede pogojev za pridobitev pravic delavk, da lahko pri 5 let krajši dobi in 5 let nižji starosti gredo v pokoj, torej od delavke bo odvisno, ali bo hotela delati dalj kot 35 let ali ne, za pridobitev pravic do polne pokojnine.

Novost je tudi **zajamčena pokojnina** v višini, ki jo določa skupnost in ne more biti nižja od zneska ugotovljenih minimalnih življenjskih stroškov v skladu z zakonom. Pravico do te pokojnine bi imeli zavarovanci s polno pokojninsko dobo ne glede na premoženjsko stanje, še vedno pa bi ohranili za ostale, z nepolno pokojninsko dobo, institut varstvenega dodatka, ki je odvisen od premoženjskega cenzusa in dolžine pokojninske dobe.

Pravice do zajamčene pokojnine ne bi imeli kmetje oziroma po varianti tudi drugi zavarovanci, ki bi jim bila pokojnina odmerjena na podlagi zavarovalnih osnov.

Glede na nov zvezni zakon naj bi republiški zakon uredil **institut predčasne pokojnine**. Zakon tako možnost uvaja, pokojninska skupnost pa naj bi določila odstotek zmanjšanja pokojnine za vsako leto predčasnega odhoda v pokoj pred dopolnitvijo starosti 60 let (moški)

Vrsta vsebinskih točk

Osrednja točka zasedanj delegatske skupščine do konca leta bo predlog sprememb in dopolnitev dogovora o temeljnih družbenega plana občine Ljubljana-Siška za obdobje 1981—1985. Med številnimi vprašanji bodo spregovorili tudi o zdravstvenem varstvu ter problematiki urejanja stavbnih zemljišč v industrijskih conah.

Nadalje bodo delegati razpravljali o uresničevanju kmetijske politike v občini s stališča izvajanja srednjeročnih planskih nalog, izvajanja zakonov s področja kmetijstva, realizacije kmetijske proizvodnje v letu 1982, jesensko setvijo ter družbenoekonomskem položaju kmetov.

V mesecu oktobru bo tekla beseda o ustvarjanju materialnih pogojev za delovanje krajevnih skupnosti s posebnim poudarkom na novoustanovljenih krajevnih skupnostih, samoupravnem organiziranju delavcev, zaposlenih v krajevnih skupnostih, zagotavljanju financiranja ter uveljavljanju delegatskega sistema. Delegati bodo razpravljali še o neuresničevanju planskih nalog na področju stanovanjske izgradnje v občini s posebno pozornostjo na prenovi Stare Šiške ter urejanju ppdstrešij.

Spregovorili bodo o izvajanju usmerjenega izobraževanja ter o prvih tovrstnih izkušnjah. Obravnavali pa bodo tudi stanje in problematiko pravne pomoči v občini z željo, da bi lahko občan na enem mestu na cenen in enostaven način prišel do kakovostnih napotkov pri razreševanju osebnih težav. Pozornost bodo namenili inovacijski dejavnosti, kjer pričakujejo večjo aktivnost predvsem iz organizacij združenega dela, tako s spodbudami kot vrednotenjem učinkov inovacijske dejavnosti. Ne nazadnje pa bodo spregovorili tudi o delovanju občinskih upravnih organov ter njihovi usposobljenosti za opravljanje svojih osnovnih funkcij.

Program dela seveda ni omejen le na letošnje leto, zato bodo redno obravnavali tudi uresničevanje razvojnih usmeritev posameznih organizacij združenega dela, oziroma drugo problematiko, ki se bo porajala. Program dela obsega še vrsto drugih točk, med katerimi jih je največ s področja urbanistične dejavnosti, seveda pa ne gre prezreti tudi obravnavo vseh gradiv iz dnevnih redov skupščine SR Slovenije.

Delovne ljudi in občane vabimo, da se vključijo v razpravo, svoje želje oziroma predloge pa naj posredujejo skupni strokovni službi.

ZAČASEN UKREP DRUŽBENEGA VARSTVA

Na 3. skupnem zasedanju z ločenim glasovanjem zbora združenega dela, zbora krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora skupščine občine Ljubljana-Siška so delegati sprejeli sklep o začasnem ukrepu družbenega varstva v delovni organizaciji Dom starejših občanov Marija Draksler-Marjana.

Več o tem preberite v naslednji številki

ZAPRISEGA VOJAKOV

V vojašnici Boris Kidrič je bila slovesna zaprisega mladih vojakov, ki so se je udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnega življenja naše občine ter svojci mladih pripadnikov naših oboroženih sil.

Predstavniki naše družbenopolitične skupnosti obiskali brigade

Istra '82 in Partizanski put

ISTRA 82

Brigadirje — pionirje, ki delajo v Vanganeli pri Kopru, so obiskali Nada Svete, predsednica OK SZDL, Jože Steh, predsednik OK ZKS in Zdravko Fic, predsednik OK ZSMS.

Brigada je organizirana iz pionirjev naše občine in občine Center.

Predstavniki Šiške so ugotovili, da so naši najmlajši zelo pridni in se uspešno borijo z ostalimi brigadami (to je zvezna MDA) in da so po uspehu trenutno na tretjem mestu. Odnosi med pionirji — brigadirji v brigadi so zelo prijateljski.

Ugotovljene pa so motnje v samem štabu akcije Istra 82, kot je na primer: vzvišen odnos štaba do brigade, slaba prehrana, slab način oziroma oblika informiranja ter to, da brigadirji še do dneva obiska, ki je bil 11. 8. 1982 niso prejeli brigadirske uniforme in copate.

Takoj po vrnitvi v Ljubljano so poskrbeli, da se te motnje sanirajo.

PARTIZANSKI PUT — VOJVODINA

To zvezno mladinsko delovno akcijo so obiskali Zoran Kos, sekretar komiteja OK ZKS, Vida Florjančič, strokovna sodelavka pri OK SZDL in Tone Krušič, sekretar OK ZSMS.

Prijetno nas je presenetila lokacija naselja, ki je na vrhu Fruške gore. Še bolj pa smo bili zadovoljni z brigado Milan Mravlje, ki zastopa našo občino, saj je bila ravno na dan obiska 21. 8. 1982 zaključena dekada akcije.

Naša brigada je tako z delom na trasi, kakor v popoldanskih družbenih aktivnostih dosegla prvo mesto med 6 brigadami. V razgovoru z brigadirji smo ugotovili, da so odnosi zadovoljivi, lahko pa bi bili še boljši, saj je smisel prostovoljnega dela tudi na bratstvu in enotnosti med mladimi.

Prevelika borba za delovnimi rezultati jim odvzame veliko energije, tako da so v popoldanskem delu dneva utrujeni in se premalo vključujejo v družbene dejavnosti, katerih namen je ravno povezovanje med brigadirji znotraj brigade, kakor med brigadirji ostalih petih brigad.

Ob odhodu so nam obljubili, da se vrnejo v Ljubljano s priznanjem — trakom akcije.

Tone Krušič

oziroma 55 let (ženske) ter ob dopolnitvi najmanj 35 oziroma 30 let pokojninske dobe.

Kar zadeva pogojev za pridobitev in odmero družinske pokojnine naj bi po novi ureditvi vdova pridobila pravico z dopolnitvijo starosti 50 let (doslej 45), vdovec pa 55 let (doslej 60 let). To pomeni omilitve pogojev za vdovca oziroma zaostritev za vdovo, variantno pa se predlaga dosedanja ureditev samo za vdovo — enako za roditelje.

Novost je tudi pri družinski pokojnini za otroka, ki izgubi oba roditelja. Poleg družinske pokojnine po enem roditelju naj bi dobil tudi del po drugem v odstotku od osnove za odmero družinske pokojnine, ki bi ga določila skupnost odvisno od števila otrok.

Posebej naj opozorimo na izenačitev izvenzakonske skupnosti z zakonsko skupnostjo glede pridobitev pravice do družinske pokojnine. Obstoj izvenzakonske skupnosti bo treba dokazati s sodno odločbo.

Usklajevanje pokojnin: Obvezno se usklajujejo glede na porast nominalnih osebnih dohodkov vseh zaposlenih na območju republike, lahko pa tudi po rasti družbene produktivnosti dela na območju republike. Višino, način in roke usklajevanja določi skupnost.

UŽIVANJE IN IZGUBA PRAVIC

Za čas služenja vojaškega roka v JLA pravica do družinske pokojnine miruje in se družinska pokojnina ne izplačuje. Prav tako se pokojnina ne bi izplačevala za čas, ko se po dopolnitvi polne pokojninske dobe zaposlijo in pokojninsko zavarujejo pri tujem delodajalcu v tujini. Upoštevajoč zvezni zakon, ki določa izplačevanje pokojninskih prejemkov za nazaj vsem, ki se bodo upokojili po 1. 1. 1983, bo način izplačevanja uredila pokojninska skupnost.

POKOJNINSKA DOBA

Posebej naj opozorimo na štetje služenja vojaškega roka v JLA po 15. 5. 1945 nad 24 mesecev v pokojninsko dobo (po varianti nad 15 mesecev). Delo v kmečkih delovnih združenjih v obdobju od 15. 5. 1945 do konca decembra 1959 naj bi se v prihodnje štelo ne kot posebna doba, temveč kot zavarovalna doba in s tem določenim zavarovancem omogočilo uveljavitev pravic.

Anka Tominšek

11. KONGRES ZSMS
NOVO MESTO

